

365

76

DEO OPTIMO MAXIMO

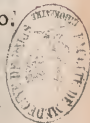
UNI ET TRINO VIRGINI DEIPARÆ

Et sancto Lucæ Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA,

*Cardinalitiis disputationibus manè discutienda in Scholis
Medicorum, die Jovis IX. Cal. Jul. M. DCC. XII.*

M. GUIDONE-ERASMO EMMEREZ,
Doctore Medico, Præfide.

An pariori victu mens sana in corpore sano?

I.

HOMO mens est & corpus : in his tūm sanitatis tūm morbi vicissitudines experitur. Corpore nihil habet quo præster cæteris animalibus ; immò quia hæc paucioribus, pluribus ille corporis affectibus torquetur jam inde inferior. Mente multò præstantior. Mentis excellentiam facit celestis ejus origo & illius infelicitas ; ut potè cui mens sit sapiens causa & author gravissimi cruciatūs : præterea, nūm summa mentis miseria est ? ita (dum immergitur corpore) sensibus vinctam esse, ut quod tantūm prius fuerit in sensu intelligat, operetur omnia dependenter à corpore, & ab ipso afficiatur quotidie : intimo quippè fœdere mutuūque officiis sui invicem quasi sponsores sunt, eandemque sortem merentur mens atque corpus. Propter hæc officia mutua & unionem intimam, mens ipsa non afficitur tantūm à corpore, sed errat adhuc nonnunquā aut cæcutit. Jactet quantūm voluerit scientias, arteſve nobiliores quibus insignitur : multa cogitet, disſerat, profectò fallitur sæpè : seipsam non noscit, se quidem esse, existere, & operari sentit, sed quid tandem ipsa sit, ut in corpore possit habitare & ab eo dependenter operari atque variè affici, minimè capit. Authorem suum nisi à posteriori & tanquam in speculo & enigmatè hic noscere non potest ; nam ut reverà est, tunc tantūm cum jacie ad faciem videbit. Verè igitur miser homo naturā suā, ubi tamen, dum vivit, conditoris sui lege ducitur, minus miser. Qui ut ad mutuam opem consociarentur mens & corpus voluit Deus summus omnium Dominus, voluit simul ut mens in corpus teneat imperium, atque menti subſſiciatur corpus : homo in quo lex ista sancita à Deo servatur, in quo non sit superior, lex legi mentis repugnans : pauciora certè patitur quam alii ; nam ut hujus

homnis corpus vivit salubrius; ita mens nec pathematis, frangitur, nec cedit malis; è contrà suæ conditionis perpetuò memor sit virtutis amans, semper eadem, constans, quæta, suisque rebus contenta: verbo dicam in illo homine integrè & perfectè (quantum fieri potest) aguntur omnia tum quoad mentem, tum quoad corpus, & inde in illo mens sana in corpore sano.

I I.

MENTE & corpore valere homini melius nihil his in terris aut optabilius evenire potest. Corporis sanitatem omnes quidem volunt & petunt votis atque precibus etiam argenteis: sed heu! ipsius proditores sunt hominum plerique, qui pessimo victus genere ipsi detrahunt non mediocriter. Mentis sanitatem pauci curant vel etiam norunt. Utriusque sanitatem ab actionum huic aut illi peculiarium integritate æstimabunt Medici, qui ab earumdem læsione affectus ipsos definiunt & dignoscunt. Corporis actiones ad sensus & motus referuntur: nullus sensus sine motu: morus omnis localis. Utræque illæ corporis actiones sunt cuilibet animalium generi communes. Qui bestias sensu pollere negant, solem meridie lucere negant: hæ in varios se se dant & contrarios motus, quia variè sensibus suis afficiuntur; immò cum non pulsu externo semper, sed suo motu atque delectu moveantur sæpè, inde ipsas non sentire tantum, sed præterea & suo modo cognoscere atque discurrere facile est conijcere. Mentis actiones in homine sunt sublimiores aliæ cogitationum atque notionum species: ubi omnes seu corporis seu mentis actiones in homine inculpatè fiunt, tunc integræ dicendæ. Mentis actionum integritati, integritas actionum corporis confert plurimum, & vicissim. Intermediis spiritibus porissimum sit isthæc mentem inter & corpus societas intima, atque reciproca communio. Quò defæciatior spiritus & melius elaborati, eò etiam melius aliquid ad actionum perfectionem conferunt; sed si quid spirituum elaborationi opitulatur, maximè victus parcior. Vis ergò (quod sapientis votum erit semper, & potius votum) mente & corpore valere? vis servare mentem sanam in corpore sano? parciore victu utere.

III.

PER victum intelligimus cibum & potum. Parciore erit, non qui exiguus, qui quotidie idem, aut etiam ad pondus exactè expensus vel semel vel bis in die sumitur: talis victus nec aequaliter omnibus, nec cuius nostrum convenit semper; victus parciore sanitatis parens quo singulos homines nutriré quotidie volumus, ille est qui labore caret, cujus mensura atque regula, ea quæ deperditionis triplicis nostræ substantiæ: liquida etenim & solida substantia cibo, spirituosa potu reparantur maximè: potus præterea ad solidorum alimentorum liquefactionem utilis. Cibi & potus plures atque diversæ species: inter potus, aqua viventibus omnibus communis potus est. An aqua, an vinum sit homini salubrior potus quaeritur? Vinum multà aquâ permixtum pro assueto & quotidiano hominis potu optimum, scæque temperatum, Pomaceo, Zytho, Cerevisiæ &c. Longè præstat in omnibus. meraciori vino acuitur mentis acies, partium corporis robur firmatur, undè illa etiam sanitate bibitur, si modò lectissimum & omnis noxiæ qualitatis expertus, si nec sæpius illud bibas, nec ipsius plenus, si in epulari amicorum accubatione atque etiam hilarè: namque ut vitæ condimentum optimum sanitas, sic sanitatis hilaritas potentissima causa. Ut vino sic aquæ suæ sunt eximie dotes. Aqua inodora sit, non stagnans, limpida, dulcis, palato grata, visceribus levis. Porus benè multi qui voluptatis sunt, non necessitatis, eò minùs nocent homini, quò à talis aquæ dotes recedunt minùs. Tot diversorum liquorum, qui hodiè nostrorum hominum deliciæ sunt, bonitatem vis æstimare? illos ad aquam compara. *Rafasia cu-*

juslibet generis & mille alia, quæ eò pluris vulgò sunt, quò plurimi adulatoris quidam sed adurentis & exsiccantis spiritus obtinent, tanquam quid *canè & angue pejus* fugias. Ex pravo vulgi judicio ad coctionem, ubi gravatur ventriculus, parantur, parciot sit victus nulla horum necessitas aut efficacia, *Chocolata*, si non cibus, sed ex te potus sit ad nos ab Hispanis delatus, bonitate *Thè & Caffè* cedit, quia aqua contrarias magis qualitates habet. Quod ad *Thè & Caffè*, priori palma tribuenda. Posterior non cum lacte misceatur, si volueris virtutem ejus integram servare: hæcque duo vel nullo, aut paucò saltem Saccharo adulterentur. Ut nec salvia nostræ minoris, aut Chamædryos potus, *Thè* non inferiores. Ciborum quàm potuum multo major numerus. Illos ex omni ferè animalium, fructiferorum, leguminum familiâ atque specie quærunt homines. Terras ipsas fodiunt, & aquarum profundum petunt, ne indè sibi hauriant alimenta. Ex tot alimentis, alimentum optimum panis ex tritico cui pars aliqua secalis mista fuerit. Qui tali pane & aquâ contentus viveret, nec minùs, nec fortasse aliis insalubrius viveret. Si pani addas aliquid, non tam interest piscem an carnem addas, aut cujus speciei sit illud, quàm ut inter omnia eligas quæ stomacho amica, consueta, suaviora; illa tamen plus nimio nec sale nec quibuslibet aromatibus condas. Præterèa in his etiam modum tenere discas.

IV.

VICTU nutrire corpus non saginare, vires reficere non opprimere, & post pastum esurire, virtus est cujus merces certissima, mentis & corporis sanitas, si non obstat aliundè rerum aliarum nonnaturalium immoderatus usus aut minimè conveniens. Ad id non omnis victus efficax, sed parciot tantùm ex quo actionum omnium integritas pendet atque perfectio. Parcioti victu non gravatur ventriculus: prima coctio (quæ putrefactionis species est) feliciter absolvitur: non franguntur vis & aculei ventriculi fermenti, à quo præcipuè solidorum alimentorum dissolutio quòdque non corpus simplex, sed ex salivali liquore atque præcedentis coctionis relictis mixtum dicam, in quo diversa latent principia, ita tamen ut prædominetur aliquid ad acidum vergens: subjacentium partium non exstinguitur humidus calor, primæ coctionis causa saltem adjuvans: ventriculi fibræ omnes tonum servant: ut convenit, & à natura datum, contrahuntur faciliè, & sensim visceris istius membranas ad invicem conferunt & admovent, ut quò alimentorum partes aliæ aliis promptius in Chylum mutata fuerint, eò etiam faciliùs & citius è ventriculo in destinatas vias secedant: nequaquam ad triturationem alimentorum quâ quidam ætatis nostræ molitores tritorèsvè potiùs quàm Physici, naturæ atque artis opera & eadem esse & simili modo fieri asserunt, sed perperam ac minùs convenienter, cum ipsa natura diverso gaudeat tùm operè tùm agendi modo. Chylo perfectè elaborato & transmissio, fit ipsius sanguinis, & fit postea singularum partium laudabilis renovatio. Nullibi ferè recrementa cruditate, aut si forte alicubi minùs coctâ remanserint, à spiritibus & calore mirùm nec fractis nec occupatis sensim postea coquantur & in melius mutantur, dum quæ omninò inutilia & amandanda, tempore debito contractione suâ pellunt & amandant fibræ viribus intactæ: è laudabili sanguine eliciuntur intrà cerebrum spiritus purissimi, qui gyros omnes & angustias istius arcis leni motu percurrunt, canales suos faciliè subeunt, & indè quocunquè sparguntur pacem & bona ferentes. In homine scbrius sensus omnes exquisiti: muscoli ad motus suos semper idonei: sanguis & spiritus suum habent circuitum liberum, facilem, lenem, solutienes filtrationes, præcipitationes, uno verbo bene aguntur omnia. Hominis sobrii caput humorum cæno, & omni morbo vacuum sit, undè in illo mens perbellè agit sua munera: non fœdis, inquinatis, tu-

multuantibus spiritibus huc illuc malè rapitur, decipitur, aut languet quasi veterno sopita; contra spiritus tanquam internuncii optimi illam sedatè admonent ut dignoscat certius & rectius judicet, Mens sobrii hominis sibi semper attenta, semper sui juris & imperii placidè & tranquillè cogitat, musis se dat facilè & in iis excellit: artes excolit utiliter atque disciplinas omnes: absque labore reminiscitur: hæc cum benè & placidè agat omnia nusquam corporis functiones inturbat; sed spiritus ad ipsas vim maximam habentes quocunquè leniter ferri sinit.

V.

VISut meretur, & ex æquo parciolem victum æstimare? videas quot & quantapatiantur homines qui plenius & uberius nutriuntur quotidie. Quæ labes major quàm quæ ex dubiis & conquistissimis divitum cænis? Immane, quantum illi qui ventri potissimum & gulæ serviunt, menti & corpori suo noceant: menti jus & imperium detrahunt, illamque corpori dant mancipio. Helluonum gens infatigabilis, Religionis & Sacrorum immemor ventrem Deum habet Potator insignis quasi mentem non haberet, gruis collum & sortem invidet quò diutius fatali bibendi voluptate fruatur; ejus generis hominum mens non sana perversè agit omnia: regitur hæc, non regit; habendi desiderio, vel etiam ex fraude, ex fallacia æstuat semper mens illorum, quos ut non parvo contentos, sic nec beatos sustinet victus patrimonio gravis: ex uberiori Cerere & Baccho accenditur dominatrix Venus & sæpius erubescenda; post lautas divitum cænas, mentem videas irâ disrumpi, movere jurgia, cædes: videas illam aliquandò ex intemperatissimis perpotationibus mæore sensum confici, mania aut quodam alio affectu melancholico miserè cruciari: aliàs absurdissima quæque loqui, aliàs contrà obmutescere & hebecere omnino: his & similibus pathematis (quæ totidem sunt intemperantiæ partus) mentis sanitas læditur, deperditur. Corpori non minus nocet quàm menti intemperantia Medicorum nutritrix. Ingluvie corpus saginatum quidem & lacertosum vides, sed intrò perspice: calorem nativum debilitari, omnium concentus & harmoniam immutari, disturbari, partes singulas gravius affici lenties. Aliàs torrent viscera, ardet jecur, exsiccantur pulmones: renes, vesica, cerebrum malè afficiuntur: inde nausæ, vomitus, dysenteria, hydropis variæ species, tabes, phthisis, marasmus, deliria, nervorum convulsivi motus, calculus & alii plures affectus. Aliàs cruditatibus universum corpus gravatur, repletur, tuberculis aut abscessibus deturpatur: febris torquetur putridis, malignis (harum malignitas putredo tantùm insignior) nihil non patimur ab ingluvie. Recumbentium helluonum mensam diceres mentis & corporis affectuum seminarium, hæc mala omnia, quæ alia ex aliis nascuntur & pendent, intemperantiæ opposita sobrietas parciori victu contenta præcavet, arcet, pellit: hoc victu mens ipsa pathematis libera corpori ut par est imperat, tranquillè cogitat, & de rebus judicat rectius: corpus ab ægritudinibus vacuum perfectas & integras functiones edit.

Ergo parciori victu mens sana in corpore sano.

Lutetiæ proponebat ANDREAS DELALEU Parisinus,
Baccalaureus Medicus. A. R. S. H. M. DCC. XII.